

PEN NORWAY

Türkiye Seçimleri:
İfade Özgürlüğünü
Gelecekte Ne Bekliyor?

**PEN Norveç'in, Halkların Demokratik Partisi (HDP)
tutuklu eski Eş Genel Başkanı
Selahattin Demirtaş ile Röportajı**

Türkiye Seçimleri: İfade Özgürlüğünü Gelecekte Ne Bekliyor?

PEN Norveç olarak 2020 yılından bu yana Türkiye İddianame Projesi kapsamında Türkiye'de ifade özgürlüğü odaklı 25 ayrı iddianameyi inceledik ve Avrupa'nın farklı ülkelerinden uzman hukukçular eliyle bu iddianameler hakkında raporlar kaleme aldık. Ne yazık ki, bu çalışma iddianamelerin tamamının Türkiye'nin iç hukuku ve uluslararası hukuk kurallarına aykırı şekilde kaleme alındığını ortaya koydu.

Yine bu süre zarfında başta Gezi yargılaması olmak üzere, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformuna karşı açılan kapatma davası, Şebnem Korur Fincancı yargılaması, Pınar Selek yargılaması, Sedef Kabaş yargılaması gibi birçok duruşmada da gözlemci olarak hazır bulunduk. Gezi yargılamasının son duruşmasında gözlerimizin önünde hak savunucusu meslektaşlarımızın tutuklanmasına da şahit olduk. Gerek yerinde gözlemlerimiz gerekse Türkiye'den her gün aldığımız haberler ne yazık ki ifade ve basın özgürlüğünün sistematik olarak ihlal edildiğini ortaya koymakta.

Türkiye'de 14 Mayıs tarihinde seçimler gerçekleşecek. Hem Cumhurbaşkanının hem de parlamentonun belirleneceği seçimler öncesi PEN Norveç olarak seçime girecek olan çok sayıda siyasi partinin temsilcisi ile röportajlar gerçekleştirerek onlarla Türkiye'de ifade ve basın özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, adil yargılanma hakkı gibi konuları konuşma fırsatı bulduk. Ve elbette yine temsil ettikleri siyasi partinin geleceğe yönelik planlarını da kendilerine sorduk.

Bu röportaj serisi kapsamında Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul İl Başkanı Dr. Canan Kaftancıoğlu, Halkların Demokratik Partisi'nden milletvekili Av. Züleyha Gülüm, Türkiye İşçi Partisi milletvekili gazeteci Ahmet Şık ve İyi Parti Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Bahadır Erdem ile yüzyüze röportaj gerçekleştirdik. Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkan Vekili Bülent Turan, Halkların Demokratik Partisi'nin eski eş başkanı tutuklu Selahattin Demirtaş, Demokrat Parti Genel Sekreteri Serhan Yücel, Demokrasi ve Atılım Partisi Hukuk ve Adalet Politikaları Başkanı Mustafa Yeneroğlu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Muharrem Erkek, TİP İstanbul Milletvekili adayları Zeynep Esmeray Özatalay ve Saadet Partisi Hukuk İşleri Başkanı Bülent Kaya ile ise yazılı röportajlar gerçekleştirdik.

Görüşmelerin içeriği PEN Norveç tarafından hiçbir şekilde değiştirilmemiştir, ifade edilen görüşler münferit politikacılara aittir.

Türkiye'deki bu tarihi seçimlerin herkes için temel hak ve özgürlüklerin güçlendirilmesine vesile olmasını temenni ediyoruz.

Caroline Stockford, PEN Norveç Türkiye Danışmanı
Şerife Ceren Uysal, PEN Norveç Türkiye Hukuk Danışmanı

PEN Norveç'in, Halkların Demokratik Partisi (HDP) tutuklu eski Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş ile Röportajı

Türkiye'de ifade ve basın özgürlüğünün mevcut durumuna ilişkin bizim gözlemlerimiz çok endişe verici ancak dışarı ile hiç iletişimini kesmeyen bir politikacı ve hukukçu olarak tabloyu sizin özetlemenizin önemli olduğunu düşünüyoruz. Türkiye'de bugün sizce ifade özgürlüğü hakkının varlığından söz edebilir miyiz?

Türkiye'de uzun yıllardır temel hakların tümü askıya alınmış durumda. Öyle ki yaşam hakkı bile güvence altında değil. Her gün ortalama iki kadın cinayeti işleniyor, polis tarafından öldürülen sivillerin katilleri cezasızlık nedeniyle cesaretlendiriliyor.

İfade özgürlüğü ise sadece iktidar yanlıları için sınırsız derecede kullanılırken, muhalifler bir tweet, bir yazı, bir basın açıklaması, bir konuşma nedeniyle medyada linç edilip hapse atılabiliyor. Yüz binlerce insan Cumhurbaşkanı'na hakaret iddiasıyla cezalandırılıyor. Eleştiri hakkını kullananlar yargı tarafından bile "terörist" muamelesine tabi tutuluyor. Türkiye bu açıdan tarihinin en kötü zamanlarını yaşıyor.

Ben bu röportaja, ifade özgürlüğümü kullandığım için 6,5 yıldır tutulduğum yüksek güvenlikli bir cezaevinden cevap veriyorum. Durum tam olarak budur işte.

PEN Norveç olarak 2020 yılından bu yana Türkiye İddianame Projesi'ni yürütüyoruz ve bu çalışma kapsamında 2016 yılı sonrasında kaleme alınmış ve ifade özgürlüğü odaklı 25 iddianameyi ayrıntıları ile inceledik ve raporlaştırdık. Sonuç bizim açımızdan oldukça çarpıcıydı. Zira iddianamelerin tamamında iç hukuk kriterleri ve AİHS düzenlemelerinin göz ardı edildiğini gördük. Olağanüstü hal ile birlikte daha da derinleşen ve hala devam eden bu kısıtlayıcı eğilimi siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu eğilimin arkasında size göre nasıl nedenler yatıyor?

2016 yılından itibaren Erdoğan rejimi yargı kurumunu tümüyle kontrol altına aldı ve onları, muhalifleri baskılamak için kullandı.

Erdoğan, miting meydanlarında bile yargıya talimat vermekten çekinmiyor, çok açık bir pervasızlıkla hareket ediyor. Yargı kurumları da Erdoğan'ın açık talimatları doğrultusunda hareket ederken elbette ne iç hukuku ne de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeleri dikkate alıyor.

Erdoğan'ın istekleri, emirleri kanun yerine geçiyor adeta. Yargıçlar, Erdoğan rejiminin nimetlerinden faydalandıkları için muhalifleri büyük bir zevkle baskılıyor. Yani birçoğu gönüllü.

Siz yıllardır tutuklu olmanıza rağmen sosyal medyayı çok düzenli olarak kullanıyorsunuz. Sosyal medyanın Türkiye'de nasıl bir işlevi var?

Şu anda sosyal medya görece bir özgürlük alanı sunsa da oraya

“ Ben bu röportaja, ifade özgürlüğümü kullandığım için 6,5 yıldır tutulduğum yüksek güvenlikli bir cezaevinden cevap veriyorum. Durum tam olarak budur işte. ”

yönelik de engellemeler zaman zaman oluyor. Bununla birlikte, muhalefetin elindeki en önemli propaganda, örgütlenme ve bilgilendirme mecrası olarak halen sosyal medya başat rodedir diyebilirim. Çünkü sokak gösterileri, yürüyüş gibi hakların kullanılmasına asla izin verilmiyor. Televizyon kanallarının çoğu da iktidarın kontrolünde olduğu için geriye bir tek sosyal medya kalıyor.

Türk Ceza Kanunu'ndaki kimi düzenlemelerin sıklıkla kişilerin eleştirel ifadeleri nedeniyle yargılanmalarına yol açtığını görüyoruz. Sizce hakaret, eleştirel düşünce ve nefret ifadelerini birbirinden ayırmanın hukuki sınırı nasıl çizilebilir?

Hakaret ile eleştirel düşünce ayırımı, hukukun tartışmalı konuları arasında. Gerçi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bu konuda çok sayıda yol gösterici kararı var ama en nihayetinde her eylemi, kendi özgün koşullarında değerlendirilerek bir karara varmak gerekir. Tartışmaların ana konusu ise özellikle devlet ve hükümet temsilcilerine yönelen eleştirilerin hakaret sınırında olup olmadığı. Burada da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, eleştiri sınırlarının olabildiğince geniş yorumlanması düşüncesindedir ki, ben de buna katılıyorum.

Toplumun veya tek tek bireylerin yaşamını, geleceğini etkileyen kararları alma yetkisine sahip kişilerin, eleştirilerin en sert ve kaba olanına bile katlanma yükümlülükleri vardır. Aldığı bir karar, yürüttüğü bir politika veya bir söylemi nedeniyle insanların en ağır şekilde eleştirisine maruz kalan bir politikacı, bir yönetici, buna herkesten daha fazla katlanmak zorundadır. Aslında o kişi politikaya atılmadan veya hükümette görev almadan önce bu tür ağır, kaba eleştirileri peşinen kabul ettiğini ilan eden zımni bir sözleşmeye imza atmış sayılır.

Eleştiri veya ağır eleştiri, hükümetlerin toplum tarafından denetlenmesi ya da baskı altına alınması yöntemlerinden biridir; yöneticilerin her koşulda denetlenmesi ise demokrasinin gereğidir. Dolayısıyla eleştiri demokratik toplumun unsurlarından biridir. Bunun engellendiği Türkiye gibi ülkeler ve yöneticileri ise tabii ki anti demokratiktir.

PEN Norveç'in temel çalışma alanlarından birisi de dil hakları ve dilsel çoğulculuk. Bu çerçevede Türkiye'de Kürtçe dilinde savunma hakkı üzerine 200'ün üzerinde soruşturulmuş yahut yargılanmış Kürt ile röportajları da içeren bir araştırma yaptık ve yakın zamanda Türkiye'de Kürtçe savunma hakkının mevcut durumuna ilişkin bu araştırmanın sonuçlarını da içeren bir rapor yayımlayacağız. Sizin de görüşünüzü almak isteriz. Türkiye'de bugün Kürtçe'nin durumu nedir? Türkiye'de anadilde ifade özgürlüğünden söz edilebilir mi? Kürtçe savunma hakkı kullanılabilir mi?

Kürtçe savunma hakkıyla ilgili resmi bir engel olmamakla beraber, yeteri kadar Kürtçe tercümanın işe alınmaması, tercüman bulundurulmaması gibi fiili sorunlar yaşanıyor.

Aslında Kürtçe üzerindeki temel yasak halen eğitim, öğretim ve kamusal dil olarak tanınmamasıdır. Türkiye vatandaşı 20 milyondan fazla Kürdün ana dili halen yasal güvenceden yoksundur veya yasaklı dildir. Erdoğan yönetimine bağlı TRT Kurdî kanalının herhangi bir yasal dayanağı yok, zaten o kanalda sürekli Erdoğan propagandası yapıyor.

Kürt dili resmi bir statüye kavuşmadıkça da Kürtçe üzerindeki baskı, asimilasyon ve yok olma tehdidi ortadan kalkmayacaktır.

Selahattin Demirtaş

Selahattin Demirtaş avukat, yazar ve siyasetçidir. Kendisi Türkiye Büyük Millet Meclisi 26. Dönem'inde İstanbul milletvekili olarak görev yapmıştır. 11 Şubat 2018 tarihine kadar Halkların Demokratik Partici eş genel başkanlığı görevini yürütmüştür

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olan Demirtaş, siyaset öncesi serbest avukatlık ve İHD (İnsan Hakları Derneği) Diyarbakır şubesinde yöneticilik yapmıştır. Uluslararası Af Örgütü Diyarbakır şubesi ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın kurucuları arasındadır.

2007'de DTP'de Grup Başkanvekilliği yaptıktan sonra DTP'nin kapatılması sürecinde yeni kurulan BDP (Barış ve Demokrasi Partisi)'ye geçerek partinin 1 Şubat 2010 tarihinde yapılan olağanüstü kongresinde Genel Başkan seçildi. BDP'nin Halkların Demokratik Partisi'ne (HDP) katılması sürecinde 2014 yılında yapılan 2. Olağanüstü kongrede Figen Yüksekdağ ile birlikte HDP eş genel başkanlığına seçilmiştir.

4 Kasım 2016'da HDP Eş Genel Başkanı Figen Yüksekdağ ve dokuz HDP'li milletvekili ile birlikte Türkiye Anayasası'na göre "suç işlemek amacıyla örgüt kurmak", "terör örgütü üyesi olmak", "silahlı terör örgütüne üye olmak", "örgüt adına suç işlemek" iddialarıyla gözaltına alındıktan sonra tutuklanarak Edirne F Tipi Cezaevi'ne götürüldü. Bugün kendisinin serbest bırakılması yönünde verilmiş AİHM kararına rağmen halen aynı cezaevinde tutukludur.